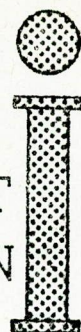

DE PUNTJES OP DE

VAN HET PRACT
HUMAN

SCH
SME

FEBRUARI 1957

Orgaan van de
CENTRALE COMMISSIE
PRACTISCH HUMANISME

SECRETARIAAT:

MAURITSSTRAAT 64

UTRECHT

TELEFOON 22870

114-111-111

114-111-111

114-111-111

114-111-111
114-111-111
114-111-111

114-111-111

114-111-111

114-111-111

114-111-111

HULP AAN MENSEN.

In de vorige aflevering van de "Puntjes op de I" verscheen een artikel over het werk in de bureaus voor Levens- en Gezins-moeilijkheden, zoals dat in de vier humanistische bureaus wordt verricht. In een van de volgende nummers hopen we een enkele reactie op dit artikel te geven, met name wat betreft de aanrakingspunten tussen de arbeid in deze bureaus en de geestelijke verzorging, welke de taak is van onze geestelijke raadslieden. Ook de contactmogelijkheden van de verschillende vormen van Praktisch Humanisme, zoals die zich in het Verbond ontwikkelen en deze bureaus en het vraagstuk van de verwijzingen is nog nadere aandacht waard.

Inmiddels werd onze aandacht getrokken door een artikel in het (altijd bijzonder lezenswaardige) katholieke maandblad voor de vrije jeugdvorming "Dux", dat in het jan./febr.-nummer van 1957 een uittreksel geeft van een Amerikaans boek over counseling. Onder counseling, zo zegt het artikel in z'n inleiding, wordt "verstaan het bieden van deskundige hulp aan mensen, jeugdigen en volwassenen, die verstrikt zijn in levensproblemen. Die hulp wordt echter niet geboden door de persoon goede raad te verschaffen over hetgeen hij moet doen, doch door hem zelf zijn eigen weg en de moed om die weg te gaan, te laten vinden".

Kennisname van de beginselen van deze methodiek is, dachten wij, zeker van belang voor geestelijke raadslieden. Het boek, dat "Dux" bespreekt, is geschreven door een Amerikaans priester en beziet counseling dus vanuit katholiek standpunt. Het is getiteld "Counseling in catholic life and education", en is geschreven door C.A. Curran.

In de veronderstelling dat het interessante uittreksel dat "Dux" ervan geeft ook de belangstelling van de lezers van de "Puntjes" zal hebben, menen we goed te doen dat in z'n geheel als maart-nummer van ons blaadje te doen verschijnen.

ONZE BEELDENGALERIJ.

Een hopeloze wereld.-

Niet alleen onder arbeiders ontmoet men de opvatting dat het onbegonnen werk is verbetering te verwachten in de menselijke verhoudingen in een wereld zoals die thans reilt en zeilt.

In allerlei maatschappelijke verhoudingen vinden we de mensen die zich als het ware teruggetrokken hebben in de verdedigingspositie onder het motto: zie wat je er voor je zelf van kunt maken, de wereld is toch een hopeloze bende.

Het enige wat men zeker weet, is dat men zich niet kan terugtrekken uit die wereld, omdat je als mens toch leven moet.

Het vreemde is dat deze negatieve medemensen nergens de ontdekking hebben gedaan dat hun laatdunkendheid hun iets meer heeft opgebracht dan een blijvend gevoel van machteloosheid en afhankelijkheid van een duister lot.

Bij nader inzien zouden ze wel anders willen, maar zij klampen zich vast aan een totaalbeeld waarvan alle onvolmaaktheden extra worden belicht. Verbetering is volgens hen alleen mogelijk "wanneer alle mensen er gelijk over dachten". Dan was alles ineens anders geworden, en iedereen voelde zich gelukkig.

De waan dat alles ineens anders kan worden vinden we terug in een oude overlevering:

Augias, koning van Elis bezat een stal met 3000 runderen. Heracles krijgt opdracht om deze stal schoon te maken, en hij belooft dit in één dag te zullen doen. Hij slaagt hierin door het water van een rivier, die hij uit zijn bedding afleidt, door de stal te laten stromen.

De wereld waarin wij leven, beschikt niet over één stroom die in één dag de augiasstal van ongerechtigheden zuivert. Onze wereld beschikt wel over talloze stroompjes die in voortdurende activiteit samenvloeien vanuit talloze bronnen tot in de brede bedding die in staat is de grootste rotsen te ondermijnen en als hinderpalen op te ruimen.

Wie zich de eigen bron van activiteit in dit verband bewust wordt heeft geen tijd meer om te zien of anderen hem volgen, maar overtuigd van zijn mogelijkheden zal hij zeggen:
- Haast U niet te zeer, want we hebben geen tijd te verliezen.-

DE PLAATSELIJKE GEESTELIJKE RAADSMAN (PGR)

onder de loupe (V).

Over één ding kunnen we het - geloof ik - eens zijn: de P.G.R. moet kunnen luisteren, dat is iets anders dan een willekeurig aanhoren. Degene die tegenover de raadsman(vrouw) zit bemerkt al snel of er dat luisteren is, dat de juiste sfeer schept.

Maar om die sfeer te scheppen kan ook de "atmosfeer" meehelpen; enige regels hierboven staat: "degene die tegenover"..... Zelfs uit die paar woorden is iets van afstand te lezen en onwillekeurig voelen we aan dat het zó niet moet.

Die atmosfeer dient iets van sympathie uit te dragen, zonder dat het neerbuigende afhankelijkheid suggereert.

De eerste ontmoeting met ons en met de "cliënt" heeft vaak nog iets gedwongens, iets vreemds; de "cliënt" voelt zich nog allesbehalve op zijn gemak. Dan kan een vaderlijke toon veel bederven, maar een begripend: "ik kan me indenken, dat het niet gemakkelijk is om te beginnen" kan het ijs breken.

Ook ons "plaatsnemen" tegenover de cliënt is van belang, de houding van de P.G.R. mag dat "tegenover" nimmer suggereren; integendeel!

Zelf kies ik mijn plaats steeds zodanig, dat mijn zitten iets van rust meebrengt.

Voor de ander kan het ook vaak irriterend of verwarrend zijn als onze blik voortdurend op hem of haar is gevestigd. Natuurlijk kan er een moment komen dat je de ander recht in de ogen ziet, maar dat komt meestal pas veel later.

Een plaats innemen dus die het mogelijk maakt dat ons "kijken" niet een hinderlijk karakter krijgt en dan: goed luisteren. Een onzer raadslieden heeft er eens het volgende over gezegd: "kunnen wij luisteren?". Het lijkt een onhoffelijke vraag. Dat het niet zo is, zal U spoedig duidelijk worden.

U kent immer de situatie, waarin U zo in Uw problemen en moeilijkheden verward zijt, zo boordevol zit met Uw zorgen en grieven, dat U de dringende behoefte gevoelt aan iemand, tegenover wie U uit kunt spreken, wat U dwars zit. En dat niet alleen om Uw gemoed te luchten, maar ook, misschien zelfs wel in de eerste plaats, omdat U hoopt zo met U zelf en daardoor ook met de anderen in het reine te komen. U weet dan heel goed dat dit uitspreken slechts mogelijk is en slechts de gewenste heilzame uitwerking kan hebben, als U iemand vinden kunt, die luisteren kan. Iemand die zwijgt zolang U spreekt, die hoogstens als U blijft steken, dat ene woord zegt, dat U weer op gang brengt. Iemand, die niet alleen maar zwijgt, maar die in zijn zwijgen voelbaar maakt, dat hij geheel oor is, met zijn volle aandacht bij wat U zegt. Hij verdiept zich in wat hij hoort, hij beleeft het mee. Hij luistert.

Zó met en bij een medemens zijn is moeilijk; eerst al dit: de-
ander-helemaal-uit-laten-spreken en wachten tot hij klaar is, niet
alleen wachten met spreken, maar ook wachten met je een eigen (**vaak
voorbarig**) oordeel te vormen over wat de ander zegt, opdat het vol-
uit meebeleven door geen eigen activiteit wordt gestoord. Het lijkt
of je volkomen passief bent. Een bedriegelijke schijn. Deze gespannen
aandacht, dit zelf echt meegaan met de ander, dit delen in zijn moei-
lijkheden is een superieure vorm van activiteit.

Een raadsman moet kunnen luisteren. Onze tijd werkt het beoefenen
van de kunst van luisteren niet in de hand. Integendeel. Wat vaak ont-
breekt? De innerlijke rust, de overgegeven aandacht en het vermogen ons
geheel in de ander te verplaatsen.

Innerlijke rust. Hoe kan die ons deel worden in de ononderbroken
voortgang der dagen, vaak gevuld van vroeg tot laat met drukke arbeid?
Wie van ons heeft tijd, vindt de rust, om - al was het maar - een korte
poos met zichzelf alleen te zijn, zich een moment los te maken uit dit
rusteloos voort moeten, te overdenken wat we gaan doen en hoe we het
gaan doen. En toch is iets hiervan nodig om de kunst van luisteren te
leren.

Overgegeven aandacht. Het aandachtig kunnen zijn als het argeloos
spelend kind, dat zich geheel in zijn spel verdiept. Met een glimlach
zien wij ouderen dit aan en we weten van die mogelijkheid, die vaak geen
werkelijkheid wil worden. Het vermogen ons in de ander te verplaatsen.
Dat wil zeggen mee te kunnen beleven, wat de ander in zich omdraagt.

Zulk luisteren werkt vaak reeds verzoenend, niet alleen dat we de
ander daarmee de zekerheid geven van niet geheel eenzaam te zijn, maar
ook kan zulk luisteren bevrijdend werken. De volksmond kent er talloze
uitdrukkingen voor: zich opgelucht voelen, het lag me zwaar op de maag,
zeg maar wat je op het hart draagt.....

Wordt vervolgd.

ZIEKENBEZOEK IN HET HUMANISTISCH VERBOND IN 1956. (II).

In het januari-nummer beloofden we een vervolg van het verslag Ziekenbezoek te geven, aangezien ik nog slechts een beperkt aantal verslagjes had ontvangen uit het land. De oogst daarna was echter zeer schraal, zodat dit vervolg een kort slot zal zijn.

In Amsterdam is dit werk onlangs ter hand genomen, zodat we hier nog geen verslag mogen verwachten. Ditzelfde geldt voor Utrecht, waar het werk bijna twee jaar nagenoeg stil heeft gelegen, maar waar nu weer een mogelijkheid is geopend om buitenkerkelijke patiënten op te zoeken. Jammer genoeg moest Mevrouw van Straten als leidster van het ziekenbezoek in Utrecht door ander werk hiervoor bedanken en wij zijn haar nog altijd zeer dankbaar voor het baanbrekend werk dat onder haar leiding enige jaren geleden in Utrecht op dit gebied is begonnen.

In Alkmaar ligt dit werk sinds oktober 1955 stil, aangezien Mevrouw Helder de leiding niet meer kon nemen en geen ander werd gevonden om het van haar over te nemen. In Haarlem bezoekt Mevrouw de Jong alle zieken die haar worden opgegeven via verschillende wegen, maar ook de onbekendheid in Haarlem met deze mogelijkheid noopt Mevrouw De Jong tot grote "werkloosheid" (tot haar spijt!).

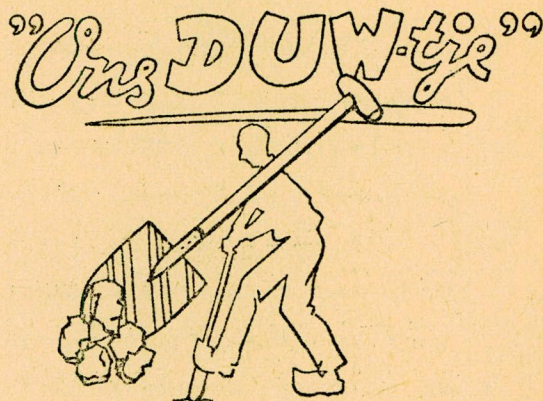
In Zwolle, Emmen, Doetinchem, Rotterdam, Beverwijk en Den Helder heeft men evenmin veel werk, maar men tracht te doen wat gevraagd wordt.

In Den Haag heeft men in het ziekenhuis van De Volharding de beschikking gekregen over de namen van buitenkerkelijke patiënten.

Gebeurt er in alle andere gemeenschappen niets op dit gebied? - wij weten het niet.^{x)} Het is verder de bedoeling om nog dit voorjaar met alle ziekenbezoekersters(ers) in het Erasmushuis te Utrecht bij elkaar te komen om elkaars ervaringen te beluisteren en eventuele nieuwe problemen en mogelijkheden te bespreken. Wij rekenen op een grote opkomst en zullen de datum bijtijds mededelen.

A. Treurniet-Wiersma.

^{x)} Geen enkel bezwaar eens iets te laten horen, gemeenschapsbesturen, ook als U b.v. pogingen waagde maar op moeilijkheden stuitte!

GREPEN UIT DE RAPPORTJES VAN EEN
GEESTELIJK RAADSMAN IN DE ARBEIDERSKAMPEN III.

In het vorige artikeltje schreef ik al dat praatavonden vaak aanleiding waren tot een persoonlijk gesprek met iemand die met moeilijkheden zit. Vanzelf zijn er meer mogelijkheden om daartoe te geraken. Ik noem het kamergesprek, vooral dat waarin de geestelijke raadsman zich voorstelt aan de kamerbewoners, en vertelt wat hij komt doen. Komt iemand dan niet zelf met zijn problemen, dan gebeurt het wel, dat zijn kamergenoten, die meestal ook wel op de hoogte zijn, hem een duwtje geven in de trant van:

- Dat is nou iets voor jou Jan, jij moest nou eens met die meneer gaan praten. -

Soms ook wordt men door een mede-arbeider gevraagd eens aandacht aan een man te besteden, die dit wel nodig zal hebben. Maar meer nog moet je als geestelijk raadsman gevoelig zijn voor uitlatingen van de mensen zelf. Soms beweren zij met veel bravour het tegendeel van dat waarvan hun hart pijn doet, vaak ook wijzen zij met een enkele toespeling, heel onpersoonlijk op hun moeilijkheden. Ze stellen het dan b.v. voor of het niet henzelf betreft, maar een familielid of kennis.

Met sommige mensen komt men heel gemakkelijk tot een gesprek, zoals met de man, die een ander graag de vuile was wilde laten opknappen, en bij kennismaking al direct met "grote persoonlijke moeilijkheden" kwam. Het bleken huisvestingsproblemen te zijn en daar kon de geestelijk raadsman nou heus niks aan doen. Dat hij de situatie aan het eigen gedrag te wijten had gehad, wilde hij niet aannemen; een doorstoten naar het eigenlijke probleem gelukte toen ook niet. Pas veel later was een gesprek over zijn eigen houding in het probleem mogelijk.

Met andere mensen krijg je uiterst moeilijk contact, zoals met de man, aan wie ik heel argeloos vroeg in welke plaats hij woonde. (Dit is nl. dikwijls een prettig aanloopje). Het antwoord luidde:

- Uit Hoorn, meneer, maar niet "uithoren"! -

Sommige mensen zijn vreemd wantrouwend. Het is mij wel gebeurd dat ze voorzichtig vroegen of ik van de recherche was. Het heeft vrij lang geduurd voordat ik met bovengenoemde man een normaal contact kreeg.

Soms krijg je onverwacht hulp uit het kamp, wanneer je met een cliënt bezig bent. Het blijkt dan dat een ouder, bezadigder arbeider zich eveneens zijn lot aantrekt en hem goede raad en steun geeft. Zoals bv. het geval was bij P. Hij was naar mij toegekomen na een duwtje van zijn kamergenoot en vertelde me toen, hoe zijn huwelijk in de soep zat en hijzelf in de put. Zijn vrouw was, met haar eigen dochter uit een eerste huwelijk, weggelopen zonder een adres achter te laten. Voordien waren er woorden, en meer dan dat, geweest over de opvoeding van de kinderen, over huishoudgeld, over luiheid van de man, kortom verwijten over en weer. Maar dit alles rechtvaardigde toch niet het weglopen van zijn vrouw, volgens P. Hij was in zijn trots gekwetst en weigerde aanvankelijk pogingen te doen het adres van zijn vrouw op te sporen. Het heeft enige gesprekken gekost voordat de man tot het inzicht kwam, dat dit niet de juiste houding was om een nieuwe koers voor het vastgelopen huwelijk te vinden. Mede aangespoord door zijn oudere kamergenoot, die vaak met hem praatte, deed hij tenslotte pogingen. Een brief met inlichtingen, dank zij Humanitas verkregen, maakte duidelijk dat de vrouw heel wat van de man te verduren had gehad. Er waren vele en langdurige gesprekken toe nodig om de man tot zelfinzicht en een andere houding te brengen, zodat tenslotte een enigszins acceptabele hereniging van man en vrouw mogelijk werd.

Men ziet hieruit van hoeveel belang het kan zijn, te trachten inlichtingen van derden te verkrijgen, uiteraard alleen met toestemming van de cliënt, en hoe deze inlichtingen soms een heel ander licht op de zaak kunnen werpen.

In een ander geval, dat van J., heb ik sterke vermoedens, dat het gesprek tijdens de lange avondwandeling over de verlaten polderweggetjes, hem werkelijk het houvast heeft gegeven dat hij zo nodig had, en dat hem het zinvolle in zijn schijnbaar zo zinloos bestaan heeft doen inzien. Toen ik J. voor het eerst ontmoette was hij al zover dat hij inzag dat het leven dat hij nu leidde geen oplossing gaf. Zijn geschiedenis begon na de afgelopen oorlog, toen hij met een Nederlands meisje uit Duitsland naar Holland terugkeerde, de jonge moeder niet met zijn kind wilde laten zitten, en haar trouwde. Hun karakters bleken op allerlei punten te botsen. Toen ze drie kinderen hadden, zei z'n vrouw hem vaarwel en ging er met een zwervende woonwagenbewoner van door, daarbij beurtelings de kinderen dan weer meenemend, dan weer ergens achterlatend.

Het verdriet om dit alles, vooral om zijn kinderen, en zijn eenzaamheid beten zich in zijn hart vast en J. ging drinken, met veel vrouwen mee enz. Zoals gezegd, had hij met dit leven geen vrede, wilde praten en begreep: het moet anders, maar hoe, en waarom?

Wat konden wij anders bespreken, dan dat hij zijn leven zelf zin kon geven door voor zijn kinderen te gaan werken (ze waren nu in een internaat), hen om te beginnen financieel te verzorgen en ze regelmatig te bezoeken. Dit zou een zekere levensvervulling kunnen zijn. Maar voorwaarde daartoe was, dat hij radikaal zou breken met zijn oude milieu, dat hem immers iedere keer weer in zijn vroegere leven zou terugtrekken. Een baan ergens anders, een net kosthuis met wat gezelligheid, en geen kroegloperij meer. En moest zijn leven ook verder zinloos blijven? Kon juist hij met zijn rijkdom aan ellendige ervaringen, met zijn teleurstellingen en zijn misstappen niet veel voor anderen betekenen? Alleen al door van zijn levensloop te vertellen, zou hij anderen kunnen behoeden voor de fouten die hij-

zelf had genaakt.

- Maar hoe ziet U de mens dan? - , vroeg J. tegen het eind van onze wandeling. Die vraag heb ik niet rechtstreeks beantwoord, maar we hebben er samen over gepraat, over de mens met zijn goed en zijn kwaad, het wezen waarvoor we beurtelings eerbied en mededogen, bewogenheid en verwondering hebben, maar dat altijd waard is begrip en hulp te vinden. Het gesprek had hem erg goed gedaan, zei J. toen we afscheid namen.

Een week later was hij uit het kamp vertrokken, en een brief meldde mij dat hij het leven weer in eigen hand had genomen.

Met B. was het heel wat moeilijker tot de kern van de zaak te komen. Na de eerste kennismaking al, vertelde hij dat hij zich eenzaam voelde en behoefte had aan geestelijk contact, dat het werk hem niet bevredigde en dat hij zijn leven zo inhoudsloos vond. We hebben die avond geprobeerd de oorzaken op te sporen en ik heb hem aangespoord dingen te gaan doen die hem met andere mensen in contact zouden brengen; zoals verenigingsleven, studie, e.d. Toch stond B. daar lusteloos tegenover. Ik bleef hem regelmatig bezoeken om een praatje met hem te maken, maar over zijn moeilijkheden sprak hij niet meer. Nadat ik hem een paar maal was misgelopen, schreef ik hem een briefje "om het contact te hernieuwen en om samen nog eens over zijn toekomstplannen te praten".

Prompt was hij bij mijn volgende bezoek het kamp uitgelopen. Hij voelde er, zoals hij later ook toegaf, kennelijk niets voor het gesprek over zichzelf weer op te nemen. Er was een praatavond voor nodig om het contact met hem weer enigermate te herstellen. Na het groepsge gesprek, waaraan hij met veel interesse had deelgenomen, was hij weer ontvankelijk voor persoonlijk contact. Het was mijn laatste bezoek aan het kamp. Mijn opvolger is er in geslaagd zijn vertrouwen geheel te winnen tot het feitelijke probleem uit hem kwam. Hij vertelde toen hoe hij in de oorlog "verkeerd" was geweest en daarvoor ook veroordeeld was. Hij voelde dit alles als een smet op zich rusten, wat hem belette juist die mensen op te zoeken waartussen hij zich thuisvoelde. Tijdens onze gesprekken was al gebleken dat de denkbeelden die B. nu over mens en samenleving had, heel wel overeen kwamen met die, welke in het Humanistisch Verbond leven. Hij wilde er graag meer van horen en er over lezen, maar heeft gemeend, dat een man als hij toch geen plaats in het Verbond waardig was. Ongetwijfeld zijn door het contact met de geestelijk raadsman zijn gedachten op dit punt nu veranderd.

Ik noemde deze kwestie hier, als een voorbeeld hoe ook bij een cliënt die ogenschijnlijk heel bereid is zijn levensproblemen met de geestelijk raadsman te bespreken, weerstanden kunnen bestaan, die hem het kernprobleem doen verzwijgen. Hoe hij na een eerste toenadering een afwerende houding aanneemt en hoe deze langzaam weer kan worden omgebogen door toch het contact met de cliënt te bewaren en de man voorzichtig te benaderen. Hoe dit langdurige contact als het ware mede, naast andere invloeden, de voorwaarde moet scheppen om uiteindelijk toch tot de kern van het probleem te komen.

Zo kan men menen, als geestelijk raadsman met de cliënt weinig bereikt te hebben, maar later blijkt, althans in dit geval, dat de gesprekken toch niet vruchteloos zijn geweest.

Raadsman A. Dekker.

UIT DE BELEVENISSEN VAN EEN RAADSMAN.

Hongaren.-

De veronderstelling dat er eens een komende humanistische generatie zal zijn - voortgesproten vanzelfsprekend uit jeudige humanistische steensjouwertjes - die met ongedekten hoofde een wijle zullen toeven bij het graf van de humanistische geestelijke raadsman die zich, voorzien van spiegeltjes en kralen, eertijds op een der eilanden van de Zeeuwse wateren heeft laten afzetten, berust op een misvatting.

Zo niet wat betreft de eerbied misschien, of het stoffelijk overschot, dan wel inzake de amuletten.

Het menselijk kunnen en kennen van alle wezens die hier samen dokteren aan nieuwe levensmogelijkheid, toont een grotere actieradius dan men zou denken. En vrees voor het onbekende hoort er niet bij.

Vlak tegen het oude stadje legerd zich een groep Magyaren, ontheemden op doorreis naar Canada, te zien van tussen door de kantelen op steenworps afstand. De poorten blijven geopend, en over de ophaalbrug trekt de burgervader omringd door veeltallige comité's, inderhaast opgericht tot leniging van vele menselijke noden en behoeften, om z'n missie der vriendschap te verrichten door het drukken der vele handen van 't vreemde volk, dat overigens gekleed gaat in gewone colbertjes en japonnen van eendere makelij als elders ter wereld.

Er zijn er de meesten waarbij taalverschil belemmering wekt voor meer toenadering, anders dan het gebaar van de warme handdruk als symbool van ongewapend vertrouwen. Er zijn er echter ook die zich kunnen uitdrukken in Duits en een enkele in het Engels.

En waar de legering van deze vreemdelingen behoort tot een deel van een Rijkskamp voor huisvesting van arbeiders, ontstaat er een samenhang van wederkerige belangstelling. Een culturele avond waarin dit Hongaarse deel van mannen, vrouwen en kinderen wordt opgenomen, vangt aan met een keurig speechje in de Duitse taal als welkomstwoord, uitgesproken door een der arbeiders als kampvoorzitter.

Hier en daar zijn degenen die zich herinneren de Duitse taal voldoende te kennen om in de cantine gesprekken aan te knopen met nimmer gekende vreemdelingen.

Tussen de zeedijken hangt er een sfeer van 't afzonderlijk leven dat wakker is geschud door inkwartiering. Bloemen, foto's, rondritten en uitnodigingen voor familiebezoek binnen de poorten der veste, worden gehonoreerd met Hongaars gebak en overeenkomstige gerechten.

De Czardas zal er niet klinken. Die blijft gereserveerd door hen die evennaïef zijn als die Amerikanen die menen dat iedere Hollander op klompen loopt.

En als binnen enkele maanden de staf van teachers en nurses en de voorlichtingsmensen uit Canada hun werk hebben gedaan, zullen de vreemdelingen afscheid nemen van vrienden binnen en buiten de wallen van een oude nederzetting waar rond omheen er niet één meer verblijft die zich afhankelijk weet van spiegeltjes of kralen als talisman om het kwaad te bezweren.

d'See-uy1.